

Spis treści

Prolog	9
--------------	---

Część I

Dramat grecki i człowiek uwikłany. Mit pretekstem tragedii debatującej nad rzeczywistością

1. Wstęp. Wolność	13
2. Niezwykłość dramatu i rola mitu	20
2.1. Wstęp. Dramaturgiczne objaśnianie świata	20
2.2. Wykształcenie dramatu. Harmonia między formą i treścią	26
2.3. Mityczne tworzywo dramatu. Bóg i człowiek	32
3. Dramatyczno-dialogiczny sposób poznawania świata i człowieka	40
4. Rozważanie w dramacie wielkich przypadków polityczno-prawnych. Debata nad demokracją i oświeceniem	45

Część II

Ajschylos – *hybris* władzy, wina, zemsta i sąd demokracji. Moc boska i sprawiedliwość

1. Wstęp	55
2. Tragedia i koncepcja bóstwa karzącego za <i>hybris</i> . Sens Prometeusza	59
3. Wojenna <i>hybris</i> despoty i tragedia ludzi. Demokracja i tyrania	65
4. Nieuchwytny rezultat ludzkich zamiarów. Skutki wewnętrznego sporu o władzę – Teby przeciw siedmiu	75

5. Umiarkowana demokracja i wolność. Pomoc uchodźcom przeciw przemocy (<i>Danaidy</i>)	86
6. Odwaga wystąpienia o prawa słabszego. Tyrania niepewnej władzy. Wychowanie sprawiedliwości (<i>Prometeia</i>)	97
7. <i>Hybris</i> władcy i jego zabójstwo. Boski nakaz zemsty a ludzki sąd	106
7.1. Wstęp	106
7.2. <i>Hybris</i> Agamemnona i nieszczęścia obywateli. Chwała i klęska	109
7.3. Klątwa Tyestes. Dramat rodu Pelopidów. <i>Oresteia</i>	112
7.4. Nauka apollinińska i boskie zmazanie winy	118
7.5. Zemsta – zbrodnia i kara. Powinność zemsty <i>versus</i> sumienie sprawcy zbrodni	120
7.6. Boskie oczyszczenie i ludzki sąd	128
7.7. Zakończenie. Sprawiedliwość i wolność	137

Część III

Sofokles – filozofia ludzkiego dramatu. Projektowanie człowieka demokratycznego. Poznawanie przez wyrocznię

1. Wstęp	145
2. Bogowie i ich wyrocznia. Humanizacja świata i pesymizm człowieka	147

Rozdział I

Ajas – Honor wojownika i krytyka wojny. Praworządność i nakaz umiaru. Humanistyczna postawa i sprawiedliwość	157
1. Wstęp. Nagroda i pożałowanie wojownika	157
2. Wojna – zjawisko złych ludzi. Niezrozumiała rola bogów	160
3. Nakaz siły i zemsty przeciw sądom sprawiedliwości	161
4. Ludzka nietrwałość – źródła humanistycznej refleksji	164

Rozdział II

Trachinki – Nielojalność i dobra wiara. Wartości domu	167
--	------------

Rozdział III

Filoktet. Pokusy Odyseusza przeciw naturalnej moralności.

Niejasny sens cierpienia	171
1. Wstęp. Droga kłamstwa	171
2. Cierpienie bohatera. Samotność. Szlachetność i empatia	174
3. Zrozumieć i przemóc nikczemność. Szlachetność jako zgoda na cierpienie przeciw korzyści współpracy z niegodziwcami	178
4. Zakończenie. Uniwersalizacja tragedii i sens cierpienia	181

Rozdział IV

Edyp – ironia losu człowieka. Boskie znaki wyroczni: poznanie

prawdy i odpowiedzialność	183
1. Wstęp. Historia rodu Labdakidów	183
1.1. Uwagi ogólne	183
1.2. Zdarzenia i uzasadnienia tragedii <i>Król Edyp</i>	189
2. Tragedia epidemii w mieście. Władca w czasach kryzysu	194
3. <i>Hybris</i> , odpłata i przeznaczenie. Uspokojenie „śpiących” ludzi	200
4. Problem odpowiedzialności władcy za <i>hybris</i> . Paradoks Edypa i bezradność człowieka	208
5. Pycha niewiary w słowa wyroczni delfickiej. Prawo boskie i tyrania	214
6. Dramat przekleństwa. Tragedia bez zawinienia	216
7. Rządy przeznaczenia (Los) i przypadku (Tyche). Dociekanie prawdy ponad miarę jako <i>hybris</i> . Historyczno-racjonalizujące objaśnienia	220
8. <i>Hybris</i> „niepoznania siebie”	230
9. Zakończenie	231

Rozdział V

Edyp w Kolonos – namysł nad odpowiedzialnością niewinnego

1. Wstęp	237
2. Obrona Edypa w Kolonos. Prawo do spokoju	238
3. Przeznaczenie i ludzkie zaślepienie. Krzywda i wyrównywanie	243

4. Tragizm życia człowieka i jego nierozumność. Samotność	247
5. Zakończenie	251

Rozdział VI

Antyгона – tragedia ludzkiej godności. Przeciw tyranii	253
1. Wstęp	253
2. Naruszenie godności i jej obrona. Ismena i tyrania	257
3. Prawda władzy i prawda sumienia człowieka. Sprzeciw Antygony	263
4. Kreon – wizja nieumiarkowanego państwa i prawa	269
5. Porządek naturalny i prawo boskie oraz ustawa tyranii	277
6. Człowieczeństwo – sens życia i oporu jednostki	286
7. Gniew, pycha, nierozważność i zmienność losu. Klęska tyrana. Świadomość odpowiedzialności	293
8. Zakończenie	300

Część IV

Eurypides – dramatyczna świadomość intelektualisty. Antyczne studium kryzysu

1. Wstęp	311
2. Eurypides – realizm i intelektualizm. Dramat namiętności	313
3. Spór między <i>bios theoretikos</i> a <i>bios praktikos</i> . Problem jakości myślenia i mądrości	322
4. Poszukiwanie mądrości moralnej. Etyczna boskość. Zło	325
4.1. Sceptycyzm wobec homeryckiej wizji bóstw	325
4.2. Moc rewolucyjnego kultu. Nieboskość krzywdzącej idei	340
4.3. Wartość życia i krytyka egoizmu. Sens poświęcenia (ofiary)	347
4.4. Uniwersalność etyki umiaru. Sprawa kobiet	359
4.5. Źródła zła. Ambicja i niegodziwość. Odwaga i tchórzostwo	363
5. „Prawo” silniejszego i wojna – tragizm losów. Pokój	371
5.1. „Prawo” silniejszego. Symbolika Melos	371
5.2. Niezrozumiały sens wojny. Cierpienie i konieczność pokoju	376

5.3. Dramat wojny domowej. Złamanie umowy-prawa	389
5.4. Zakończenie	392
6. Namiętności i zbrodnia. Tragedia zemsty	395
7. Demokratyczna <i>polis</i> i jej kryzys. Sprawiedliwość	407
7.1. Wolność i równość. Demokracja <i>versus</i> tyrania	407
7.2. <i>Dike</i> – stała sprawiedliwość w <i>polis</i> (zasada). Prawo i sumienie	417
1. Wstęp	417
2. Elektra i Orestes. Zemsta a sprawiedliwość	419
3. Bezprawie Eteoklesa i niesłuszność działania Kreona	428
7.3. Władza języka i populizm. Niegodziwość i zabójstwo prawego człowieka	430
8. Przesadność w ocenach. We władzy pozorów i idei	434
9. Nadzieja w bezkompromisowości i naiwności	439
10. Zakończenie. Tragedia demokracji i oświecenia	442
 Epilog	
Aktualność tragedii. Droga ku filozofii wolności: heroizm bohatera	449
 Bibliografia	475